

2.2

Nous finançaments per al desenvolupament

Anàlisi

L'Agenda 2030 certifica, de fet, unes dinàmiques que són clares, amb relació al finançament del desenvolupament. D'una banda, i de la mà de la globalització, ha crescut l'impacte de l'activitat econòmica privada en el desenvolupament real, en les condicions de vida de les persones dels països menys avançats. La inversió estrangera directa creix molt més ràpidament que l'AOD, amb efectes positius per als països receptors –en sectors claus com ara el del coneixement, l'energia o el medi ambient– i amb externalitats certament negatives. Es consolida la noció que l'existència d'un sector privat dinàmic, impulsor del creixement econòmic i generador d'ocupació i ingressos, és una condició necessària per a un desenvolupament sostenible. D'una altra, han augmentat la iniciativa i la participació empresarial directa en múltiples aspectes de la promoció del desenvolupament humà, inclòs el propi sistema de cooperació internacional i la vinculació amb el que eren els ODM i avui són els ODS. Finalment, estats que no són membres de l'OCDE (Xina, Índia...) ni segueixen les normes del CAD despleguen les seves pròpies noves estratègies, sovint amb impacte alt, amb matèria d'assistència tècnica i cooperació al desenvolupament.

En l'àmbit específic del desenvolupament i la lluita contra la pobresa, les empreses han creat instruments innovadors –com ara els negocis inclusius– que comencen a conjugar l'enfocament comercial amb una funció promotora del desenvolupament dels més pobres. Nous esquemes, com les Aliances Público-Privades pel Desenvolupament (APPD), fan convergir sobre un projecte els esforços, recursos i capacitats tècniques de del sector públic i del sector privat. En el marc de la responsabilitat social corporativa (RSC), empreses i ONG catalanes han obert espais de col·laboració mútuament enfortidors.

A Catalunya, la Generalitat ha volgut ser agent impulsor de la participació de les empreses del país, a través de les seves organitzacions, en la cooperació al desenvolupament; en concret a través de la convocatòria pública subvencions per a agents empresarials catalans, que aposta per afavorir el desenvolupament econòmic i social a través de projectes de transferència del model empresarial català, i especialment del treball de les seves entitats de suport –cambres, patronals, laboratoris tecnològics, organitzacions de l'economia social, centres de serveis, etc.–. Seguint la tendència general, l'empresa catalana està assumint un nou protagonisme en matèria de cooperació al desenvolupament.

Per altra banda, convé no confondre l'inqüestionable paper de les empreses i del sector privat en el progrés i l'acompliment dels ODS, amb el finançament del desenvolupament. Les grans empreses i multinacionals han estat vistes per les ONG com un agent de risc més que no pas un aliat quant al respecte de drets humans, la cobertura de necessitats bàsiques i la definició d'un nou model de desenvolupament. La seva participació en el finançament d'iniciatives de cooperació, en conseqüència, ha estat considerat més un 'green washing' que no pas una contribució sincera a la construcció de la transició que els ODS impulsen.

Més enllà de les aportacions financeres que hi puguin fer les empreses, sembla més important reorientar i alinear els seus negocis amb els ODS, tant al Sud com a casa nostra, i identificar accions on puguin jugar un rol que els agents tradicionals no estan capacitats per fer. En aquest sentit, cal identificar nous instruments financers també, per tal d'activar l'hipotètic potencial que encara no ha estat desplegat més que anecdòticament.

En els darrers anys, la cooperació pública catalana ha començat un procés en aquesta clau. L'any 2017 es va iniciar una reflexió al voltant dels fons fiduciaris, i de la viabilitat de promoure'n un a Catalunya. Els fons fiduciaris faciliten la capitalització de les entitats, i són també un instrument de captació de fons addicionals, i després de l'anàlisi que va tenir lloc l'any passat i l'estudi i la comparació amb les iniciatives ja endegades per altres països, la proposta per al 2018 és establir un fons fiduciari català per estimular el finançament de projectes clau per al sector de la cooperació al desenvolupament, especialment en matèria d'innovació. Una altra línia de treball és el disseny i posada en

marxa de sistemes de salvaguarda que afavoreixin l'accés i la gestió de subvencions: un mecanisme d'assumpció de riscos, on la Direcció general de cooperació al desenvolupament actuarà com a avaladora del pagament dels crèdits de les entitats; i un altre de bonificació d'interessos, per afavorir l'accés a crèdits de curt termini, vinculats a l'execució de projectes subvencionats.

En aquesta línia, s'estan activant també iniciatives que pretenen incorporar l'economia social i solidària a les accions de consecució dels ODS, en col·laboració amb les finances ètiques. El potencial d'aquest tipus d'empreses, normalment cooperatives, alineades amb els objectius i les maneres de fer de les entitats de cooperació, és força gran, però de nou ha de comptar amb mecanismes financers i procediments adaptats a la seva realitat i funcionament. Aquesta via és interessant, a més, en el sentit d'implicar la ciutadania a través de mecanismes que van més enllà de la simple donació, com ara els estalvis, i que potencien la corresponsabilitat i la presa de consciència envers el sistema econòmic i polític mundial.

La qüestió del finançament del desenvolupament més enllà dels recursos de l'AOD es troba igualment vinculada a l'eixamplament dels mateixos límits d'aquesta política. I és que la noció d'AOD ha vingut limitant els continguts de la cooperació al desenvolupament de la Generalitat. Recordem que la que la Llei de cooperació (art. 1.4) estableix que "els recursos destinats a la cooperació al desenvolupament són qualificats d'ajut oficial al desenvolupament (AOD) si compleixen els requisits establerts pel Comitè d'Ajut al Desenvolupament (CAD) de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE)". Tanmateix, fins ara l'elegibilitat de les despeses com a AOD no ha estat només un criteri de comptabilització de l'esforç econòmic i de retiment de comptes, sinó de formulació de la política pública de cooperació, en un doble sentit: d'una banda, la noció d'elegibilitat de l'AOD de les diferents actuacions ha servit per a delimitar l'àmbit material de treball de la DGCD/ACCD: tota actuació havia de ser elegible com a AOD. D'una altra, aquesta política s'ha orientat pel debat sobre AOD i la seva eficàcia, tot mirant de traslladar a Catalunya la bona pràctica internacional.

Reptes

Com sabem, la Llei 26/2001 de 31 de desembre, de cooperació al desenvolupament, senyala en el seu preàmbul la que "la primera i més important especificitat del model català de cooperació [...] és la concepció de la intervenció pública com a complementària i impulsora de les iniciatives cíviques de solidaritat i cooperació". Aquestes es troben més detallades en el cap. V, "Foment de les iniciatives i les capacitats socials", que cita les activitats impulsades i protagonitzades per les organitzacions no governamentals per al desenvolupament, les universitats i els centres educatius i, entre altres agents de la societat civil, les empreses i les associacions empresarials. Sabem també que el desplegament d'aquesta normativa ha consolidat un model on aquesta funció "complementària i impulsora" es concreta en instruments bàsicament financers, i on les organitzacions no governamentals de desenvolupament tenen una presència, participació i capacitat de diàleg molt més importants que la resta d'actors del nostre sistema.

Podem també afirmar que l'aposta de la Llei per la "gestió estratègica", i la visió d'una funció governamental d'adició de qualitat a la "governance" del sistema, ha donat lloc en realitat a un funcionament convencional, caracteritzat per l'activitat de foment-subvencionadora, i amb unes ONGD que són alhora que són receptores de fons vetllen pel manteniment de la despesa, però sobretot mantenen una posició reticent al finançament d'altres agents, i a l'entrada en joc d'altres finançaments diferents als que provenen de l'esforç pressupostari públic —és a dir, dels impostos de la ciutadania.

2.2

Nous finançaments per al desenvolupament

Tanmateix, el context i el canvi cultural són clars: la diferència fonamental entre els ODM i els ODS té a veure amb el finançament del desenvolupament, i el paper que hi ha de jugar l'AOD. En el marc de l'Agenda 2030 i dels ODS, el desenvolupament sostenible és el resultat dels esforços concertats de múltiples agents, en tots els països i a tots nivells. Si els processos de desenvolupament són responsabilitat de cada país, de cada ciutat i de cada població, per tal d'enfortir-los i donar-los suport són necessaris recursos tècnics i econòmics que van mol més enllà de les capacitats i del mandat de l'Ajuda oficial al desenvolupament (AOD) convencional, i que s'hauran d'articular en una lògica molt més àmplia que la Nord-Sud. L'eficàcia de l'ajut, més que mai, dependrà no només de l'impacte de la pròpia despesa i de les actuacions finançades, sinó de la seva capacitat de mobilitzar altres finançaments i altres recursos, públics i privats, envers els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Igualment, dins la lògica dels ODS, cal establir partenariats oberts i innovadors, amb tot agent susceptible de contribuir a fer realitat l'Agenda. Això vol dir una associació de les cooperacions públiques –també la catalana– amb actors de tot el món, amb una aportació que convé que no sigui només econòmica, sinó més aviat un partenariat on els fluxes siguin més amplis. Igualment, el nou marc convida a totes les entitats –també les catalanes– a internacionalitzar-se i a associar-se als projectes on puguin fer aportacions més transformadores.

Preguntes

- Com fem que els negocis arreu del món sumin als ODS? Com mobilitzem els consumidors per a que n'exigeixi una evolució en aquest sentit?
- Com mobilitzem recursos privats per a la nova agenda? Com fem que l'AOD sigui un catalitzador de finançaments més grans, de diferents agents?
- Quin nous mecanismes i actors necessitem incorporar? Per fer què?
- Quins poden ser els projectes clau, estructurants, en matèria de nous finançaments? i es actor clau?
- Com encetem aquest canvi cultural amb el sistema català i amb les seves entitats?

VISIÓ2030

Procés participatiu
La contribució catalana
al desenvolupament global

web: participa.gencat.cat